

อำนาจและอิสรภาพของสตรี ผ่านการเล่าเรื่องของ Penelope ใน The Penelopiad Women's Power and Freedom Through Penelope's Narrative in The Penelopiad

ปรียาภรณ์ เจริญบุตร
Preeyaporn Charoenbutra

สาขาวิชาภาษาอังกฤษและการสื่อสาร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University
E-mail: preeyaporn.j@ubu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาประเด็นเรื่องอำนาจและอิสรภาพของสตรี ผ่านการเล่าเรื่องของตัวละครหญิงใน นิยายขนาดสั้นเรื่อง The Penelopiad ของ Atwood เป็นเรื่องของ Penelope ผู้นึกถึงเหตุการณ์ชีวิตของตนเองตามเรื่องใน The Odyssey ชีวิตใน Hades เรื่องของสามีหรือ Odysseus เรื่องของ Helen แห่ง Troy และความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับพ่อแม่ โดยมีการเล่าเรื่องสาวใช้สิบสองคนเล่าแทรกเรื่องเล่าของเพเนโลพีเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ พวกนางถูกแขวนคอโดย Odysseus และ Telemachus เพราะเชื่อว่าพวกนางไม่ซื่อสัตย์ต่อเจ้านาย เพื่อหากลวิธีการเล่าเรื่องที่สะท้อนประเด็นเหล่านั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์โครงเรื่องนิยายที่มีการดำเนินเรื่องตามกาลเวลาในช่วงต้น และซ้อนการเล่าย้อนหลังไว้ในโครงเรื่องหลักในรูปแบบการรำลึกของตัวละคร Penelope ในการวิเคราะห์ประเด็นอำนาจและอิสรภาพของสตรี ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีของ Marina Warner และ James C. Scott ผลการวิจัยพบว่า อำนาจของตัวละครหญิงปรากฏในบทบาทของ Penelope ในฐานะนักเล่าเรื่อง และกลุ่มสาวใช้มีนัยยะการแสดงอำนาจในการต่อต้านในรูปแบบการเล่าเรื่องด้วยน้ำเสียงประชามขมขื่นสูง การเยาะเย้ย การถ่ายทอดเรื่องราวด้านลบของเจ้านายผ่านกลวิธีการบันทึกภาพในศาลตัดสินคดี และการขับร้องบทเพลงที่มีเนื้อหาตัดพ้อและโกรธเคืองผู้กดขี่ นอกจากนี้ ได้พบว่าตัวละครหญิงได้อิสรภาพจากการครอบงำปกครองโดยชาย โดยวิธีตีความเชิงสัญลักษณ์ กล่าวคือ Penelope มีอำนาจและอิสรภาพยังถูกกำหนดโดยผู้ชาย ส่วนสาวใช้ได้รับอิสรภาพเมื่อได้รับรู้ว่ามีผู้สังหารพวกนางไว้อำนาจในโลกหลังความตาย

คำสำคัญ: อำนาจ อิสรภาพ สตรี การเล่าเรื่อง เดอะเพเนโลเปียด

Abstract

The research studies issues in power and freedom of women through the female narrative of Penelope in *The Penelopiad*, a novella written by Margaret Atwood. In this novella, Penelope recalls the events of the Odyssey, life in Hades, Odysseus, Helen of Troy, and her relationships with her parents. As a Greek chorus, a group of twelve maids interrupts Penelope's narrative to express their view on events. They were hanged by Odysseus and Telemachus because they were believed to be disloyal to their masters. To find out the issues, the researcher analyzes the novella's plot structure which is chronological as a whole story; however, flashbacks can be found within Penelope's past life reminiscence. In analyzing the power and freedom of women, Marina Warner's concept of the female storyteller and James C. Scott's idea of the power of the weak are applied. It is found that the female characters' power is through Penelope's

storytelling and the twelve maids' narrative of resistance. In addition, the female characters are set free symbolically and can be interpreted as Penelope's world without men. The twelve maids achieved their freedom only when they perceived their oppressor lost his power in his life after death.

Keywords: Power, Freedom, Women, Narrative, The Penelopiad

บทนำ

ในการศึกษาวรรณกรรม ได้มีการศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีเรื่องเล่าอันเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสรรค์วรรณกรรมร้อยแก้ว ยิ่งไปกว่านั้น นักเขียนสมัยใหม่ยังคงทดลองเทคนิคต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเมื่อประพันธ์ผลงานโดยกำหนดโครงสร้างงานเขียนเป็นส่วนหนึ่งของการเล่าเรื่อง ซึ่งกลวิธีการเล่าเรื่องและการวางโครงสร้างในรูปแบบต่าง ๆ ล้วนนำไปสู่ความเข้าใจแก่นเรื่อง (Theme) นักเขียนนวนิยายชาวแคนาดา Margaret Atwood เป็นหนึ่งในนักเขียนที่มีเทคนิคการเล่าเรื่องที่สะท้อนประสบการณ์ของสตรีในวรรณกรรมได้อย่างมีเอกลักษณ์

Margaret Atwood เป็นนักเขียนชาวแคนาดาที่มีชื่อเสียง นวนิยายหลายเรื่องแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างการเล่าเรื่องที่ซับซ้อน The Penelopiad เป็นนิยายขนาดสั้นเรื่องของ Margaret Atwood มุ่งเน้นไปที่ คำถามสองข้อที่ต้องตั้งคำถามหลังจากอ่าน มหากาพย์ The Odyssey ของกวี Homer Atwood ต้องการทราบว่าอะไรนำไปสู่การแขวนคอสาวใช้ และ Penelope กำลังทำอะไรอยู่ในวาระสุดท้ายของข้าทาส (Atwood, 2005) ในการตอบคำถามสองข้อนี้ Atwood จัดโครงสร้างนิยายออกเป็นตอน ๆ ที่บอกเล่าในมุมมองส่วนบุคคลของ Penelope และ สาวใช้ทั้งสองคน นิยายเรื่องนี้ดำเนินเรื่องในโลกหลังความตายของ Penelope โดยจะพาผู้อ่านไปสำรวจเรื่องราวในอดีตของ Penelope ที่เล่าย้อนตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยเป็นแม่ โดยมอบบทให้สาวใช้ทั้งสองคนได้แสดงความรู้สึกและมีเสียงเพื่อบอกเล่าเรื่องราวของตนเอง นิยายถูกแบ่งออกเพื่อให้ตัวละครหญิงเหล่านี้ บอกเล่าเรื่องราวในอดีตและปัจจุบันในรูปแบบที่น่าสนใจ

เรื่องย่อ The Odyssey

การดำเนินเรื่องของมหากาพย์ The Odyssey ไม่ได้เป็นไปตามลำดับเหตุการณ์ เรื่องเริ่มต้นตรงกลางโดยผู้อ่านเรียนรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ก่อนหน้านี้ผ่านการบอกเล่าของ Odysseus เท่านั้น หนังสือเล่มแรกเป็นฉากใน Ithaca นาง Penelope ภรรยาของ Odysseus และ Telemachus ลูกชายคนเล็กของพวกเขา เมื่อสามีไม่ได้อยู่ครองเมือง ก็ตกอยู่ในสภาวะไร้อำนาจ ห้อมล้อมไปด้วยเหล่าชายผู้หมายปองเป็นสามีใหม่เพื่อให้ได้มาซึ่งการครอบครองเมือง Ithaca ด้วยนั้นล้วนเป็นคนหญิงโศก ขณะที่แม่ลูกสิ้นหวังกับการกลับมาของสามี Telemachus ไม่ได้นั่งนอนใจ เขากำลังพยายามค้นหาข่าวของพ่อของเขา ซึ่งจากไปร่วม 20 ปี Telemachus เดินทางไปที่ Peloponnese อย่างลับ ๆ และพบชายสองคนที่ต่อสู้กับ Odysseus ในสงครามที่ Troy, Nestor และ Menelaus และพบว่าพ่อของเขายังมีชีวิตอยู่จริง ๆ

ครั้งที่สองของมหากาพย์ เริ่มที่เล่ม 5-8 มีการแนะนำตัวละครหลัก Odysseus ในขณะที่เขาได้รับการปล่อยตัวจากการถูกจองจำโดยนางไม้ Calypso บนเกาะ Ogygia เรือของเขาได้อัปปาง และจนได้ขึ้นฝั่งที่ Scheria ดินแดนของ Phaeacians ในหนังสือเล่มที่ 9-12 Odysseus เล่าให้ชาว Phaeacians ฟังถึงการเดินทางที่ระทึกขวัญที่เขาและพรรคพวกต้องเผชิญระหว่างทางกลับบ้าน รวมถึงการเผชิญหน้ากับคนกินดอกบัว Laestrygonians และแม่มด Circe เขาหลบหนีได้อย่างหวุดหวิดจากถ้ำของ Cyclops Polyphemus การเดินทางผจญภัยต่อสู้กับสัตว์ประหลาด Scylla และ Charybdis และต่อมา Odysseus ถูกพัดขึ้นฝั่งที่ Ogygia เพียงลำพังช่วงสุดท้ายของเรื่อง อยู่เล่มที่ 13-24 Odysseus กลับมาที่ Ithaca เผชิญกับอุปสรรคและอันตรายที่ไม่คาดคิด เขาได้พบกับเทพี Athena ผู้พิทักษ์ของเขา และเปิดเผยตัวเองต่อ Eumaeus ผู้เลี้ยงสุกรผู้ซื่อสัตย์ของเขาก่อน จากนั้นจึงเปิดเผยตัวตนที่แท้จริงต่อ Telemachus ก่อนที่จะร่วมกันวางแผนที่ซับซ้อนเพื่อกำจัด

ผู้หยามพอง Penelope ในช่วงที่ Odysseus ไม่อยู่ Penelope ต้องรับมือการเข้าหาของชายผู้หยามพองยึดครองเมืองกว่าร้อยคน ซึ่งแฉะเวียนเข้ามาอาศัยอยู่ในบ้าน นางไม่สามารถขับไล่ไป จึงได้แต่สร้างทำดี คอยให้การต้อนรับให้กิน ดื่ม และเที่ยวเล่นอิสระในบ้านเมืองตน ให้พวกนั้นเข้าใจว่าในที่สุดจะถึงเวลาให้เธอตัดสินใจว่าจะเลือกใครเพราะต่างคิดว่าสามีนางจะไม่ได้กลับบ้าน ในที่สุด Odysseus ฆ่าพวกเขาทั้งหมดโดยได้รับความช่วยเหลือจาก Telemachus, Eumaeus และ Philoetius (คนรับใช้ และคนเลี้ยงวัว) ทำให้ได้กลับไปพบกับภรรยาของเขาอีกครั้ง

The Penelopiad เป็นนวนิยายที่เล่าเรื่องใหม่ ยึดตามต้นฉบับมหากาพย์ The Odyssey ของ Homer ในมุมมองของ Atwood มีเนื้อหาตรงตามต้นฉบับของ Homer ยกเว้นเสียงที่เล่าผ่านมุมมองของ Penelope ภรรยาของ Odysseus เป็นส่วนใหญ่ The Penelopiad ให้รายละเอียดเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวของ Penelope รวมถึงช่วงเวลาที่ยากลำบากของเธอกับ Telemachus ลูกชายวัยรุ่น ยิ่งไปกว่านั้น การตายของสาวใช้ทั้งสองคนของ Penelope ยัง “ตามหลอกหลอน” ผู้เขียนเสมอ ดังนั้นในการเขียนตำนานเวอร์ชันใหม่นี้ Atwood ระบุว่าเธอเลือกนำเสนอเรื่องราวของตัวละครสตรีสองกลุ่ม ได้แก่ Penelope และสาวใช้ทั้งสองคนของเธอ (Atwood, 2005) ซึ่งการนำเสนอเรื่องราวโดยให้ตัวเอกเป็นสตรีย่อมมีรายละเอียดที่สื่อถึงประเด็นสตรีนิยมอย่างเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ผลงานประพันธ์เรื่องอื่น ๆ ของ Atwood ก็สะท้อนบทบาทสตรีผ่านตัวละครเอก ตัวอย่างเช่น The Handmaid's Tales (Atwood, 1985)

นอกจากนี้ Margaret Atwood ได้สะท้อนแนวคิดสตรีนิยมของเธอในบทสัมภาษณ์บางตอนในหนังสือ *Waltzing Again: New & Selected Conversations with Margaret Atwood* ในนี้ Atwood แสดงความคิดเห็นต่อข้อสรุปของนักวิจารณ์วรรณกรรมว่าผลงานของเธอมุ่งประเด็นเรื่องสตรีนิยมอย่างชัดเจน โดย Atwood อธิบายว่า “สตรีนิยม” สามารถปฏิบัติได้ในลักษณะที่แสดงภาพสตรีที่มี “คุณภาพของมนุษย์และมีอิสระในการเลือก” (Atwood, 2006) แนวคิดนี้เกี่ยวข้องกับการสร้างตัวละครหญิงของเธอ Penelope และสตรีคนอื่นๆ ในอดีตในตำนานร่วมสมัยของเธอ Odyssey ของ Homer ได้ทิ้งรายละเอียดเกี่ยวกับความคิด อารมณ์ และทางเลือกของสตรีที่พวกเขาทำไว้ แม้ว่าจะมีข้อจำกัด ในขณะที่ The Penelopiad ให้เสียงเพื่อแสดงให้เห็นภาพ Penelope ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

วิธีการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจโครงสร้างการเล่าเรื่องในนิยาย The Penelopiad และการเล่าเรื่องของสตรีที่นำเสนอและสะท้อนประเด็นทางเพศในชีวิตก่อนและหลังการตายของตัวละครหญิงอย่างไร

โครงสร้างการเล่าเรื่องใน The Penelopiad จะได้รับการวิเคราะห์ตามทฤษฎีโครงเรื่องของ Tzvetan Todorov อธิบายโครงเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ เพื่อให้เห็นภาพรวมของการลำดับเรื่อง

การวิเคราะห์บทบาทสตรีในฐานะผู้เล่าเรื่องใช้แนวคิดของ Marina Warner ที่พูดถึงอำนาจสตรีพื้นเมืองในฐานะเจ้าของวรรณกรรมมุขปาฐะของยุโรป ด้วยบทบาทดังกล่าว Warner สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการได้สิทธิ์เล่าเรื่อง Warner ต้องการพลิกพื้นบทบาทสำคัญนี้ที่สตรีเคยได้รับในฐานะผู้เล่านิทานพื้นเมืองในอดีต ก่อนที่สองพี่น้องนักรวบรวมนิทานชาวเยอรมัน Jacob Grimm และ Wilhelm Grimm จะมาเก็บเรื่องราวนิทานไปจากพวกเขาและทำให้วรรณกรรมพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมที่มีรูปแบบสร้างสรรค์เติมแต่งโดยที่ผู้อ่านรับรู้เพียงการรวบรวมนั้นได้รับการเผยแพร่เป็นทางการโดยนักรวบรวม เช่น Jacob และ Wilhelm Grimm รวบรวมมาจนกลายมาเป็นนักประพันธ์ชายที่มีชื่อเสียง (Michaelis-Jena, 1970) ในขณะที่สตรีได้ถูกลืม และไม่ได้ถูกกล่าวถึงบทบาทสำคัญของสตรีพื้นเมืองในฐานะนักเล่าเรื่อง

นอกจากนี้ จะใช้แนวคิดของ James C. Scott ในหนังสือ *Weapons of the Weak: Everyday Form of Peasant Resistance* (Scott, 1985) แสดงแนวคิดเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์ในมิติอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยสรุปจากการแสดงออกของชนชั้นล่างที่ต่อต้านความอยุติธรรมที่ชาวบ้านในมาเลเซียรู้จักต่อชนชั้นผู้ปกครอง ผู้วิจัยจึงยึดแนวคิดนี้มาใช้เพื่อวิเคราะห์

บทบาทสาวใช้ ที่นิยายได้แสดงถึงประเด็นชนชั้นทางสังคม มีสาวใช้ที่ถูกประหารเป็นตัวแทนของชนชั้นล่างผู้ไม่มีสิทธิ์ต่อรองใด ๆ อย่างไม่รู้ก็ตาม เมื่อเรื่องราวได้ถูกถ่ายทอดในนิยายนี้ Atwood ได้ให้พื้นที่แก่เหล่าสาวใช้ได้ออกมาเล่าเรื่องของตนเองบ้างในบางบท ซึ่งกลวิธีนี้ได้สะท้อนถึงอำนาจการต่อต้าน ที่ชนชั้นแรงงานที่ถูกปกครองอย่างไม่ยุติธรรมได้มีวิธีแสดงออกต่อเจ้านาย การต่อต้านมีหลายรูปแบบ ซึ่งจะได้แสดงในผลการวิจัยและการอภิปรายในลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

โครงสร้างของนิยาย

เมื่อพิจารณาภาพรวมการวางโครงสร้างบทเพื่อให้ตัวละครสตรีเล่าเรื่องนั้นพบว่า มีลักษณะการแบ่งโครงสร้างของนิยาย The Penelopiad โดยผู้ประพันธ์ คือ Margaret Atwood ได้ออกแบบให้นิยาย มีการแบ่งเป็นตอน ๆ ดังนี้

Introduction

Chapter 1: A Low Art

Chapter 2: The Chorus Line: A Rope-Jumping Rhyme “My Childhood”

Chapter 3: The Chorus Line: Kiddie Mourn, A Lament by the Maids

Chapter 4: Asphodel

Chapter 5: My Marriage

Chapter 6: The Scar

Chapter 7: The Chorus Line: If I was a Princess, A Popular Tune

Chapter 8: The Trusted Cackie-hen

Chapter 9: The Chorus Line: The Birth of Telemachus, An Idyll

Chapter 10: Helen Ruins My Life

Chapter 11: Waiting

Chapter 12: The Chorus Line: The Wily Sea Captain, A Sea Shanty

Chapter 13: The Suitors Stuff Their Faces

Chapter 14: The Shroud

Chapter 15: The Dreams

Chapter 16: The Chorus Line: Dreamboats, a Ballad

Chapter 17: News of Helen

Chapter 18: Yelp of Joy

Chapter 19: Slanderous Gossip

Chapter 20: The Chorus Line: The Perils of Penelope, A Drama

Chapter 21: Helen Takes A Bath

Chapter 22: Odysseus and Telemachus, as Videotaped by the Maids

Chapter 23: Home Life in Hedes

Chapter 24: The Chorus Line: We’re Walking Behind You, A Love Song

Chapter 25: Envoi

โครงเรื่อง (Plot)

เมื่อได้เห็นภาพรวมการออกแบบลำดับเรื่องดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีโครงเรื่องของ Tzvetan Todorov ซึ่งเขาวิเคราะห์ว่าโครงสร้างเรื่องเล่าแสดงลักษณะรูปแบบเป็น 4 องค์ ได้แก่ ภาวะสงบ (Equilibrium), ภาวะวิกฤต (Disruption), การแก้ไขปัญหา (Equalizing) และภาวะสงบสุข (New Equilibrium) (Todorov, 1969 อ้างโดย ฉลองรัตน์, 2539)

อธิบายโครงเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ที่ผ่านมุมมองของ Penelope เพื่อให้เห็นภาพรวมของการลำดับเรื่อง หากอิงแนวคิดโครงเรื่องของ Todorov สามารถจัดลำดับการดำเนินเรื่อง The Penelopiad ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะโครงเรื่อง The Penelopiad อธิบายโดยแนวคิด Todorov

ทฤษฎีของโครงเรื่องของ Claude Lévi-Strauss	โครงเรื่อง The Penelopiad
Equilibrium-In the beginning, everything is normal/ in balance. เรื่องดำเนินไปปกติ ยังไม่มีเหตุการณ์ใดให้เปิดปม	บทที่ 1-6 Penelope ในตอนต้น ปรากฏอยู่ดินแดนหลังความตาย ซึ่งเวลาผ่านไปนานมากแต่ไหนมิได้ระบุไว้ชัดเจน แต่เธอได้แสดงถึงภาวะอารมณ์ปกติและยอมรับการเป็นวิญญูณในโลกลหลังความตาย เธอเริ่มเล่าประวัติตนเองตามลำดับเวลา วัยเด็ก วัยสาว และการสมรส
Disruption-Then something happens. มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น	บทที่ 7-14 Penelope เล่ามาถึงตอนที่สามี Odysseus ต้องเดินทางไปรบ และพลัดพรากจากกันนานยี่สิบปี
Recognition of the disruption-The imbalance has to be recognized by someone. ตัวละครรับรู้เรื่องราวที่ผิดปกติและผลกระทบต่อตนเอง	บทที่ 15-21 Penelope ต้องหาอุบายหลบเลี่ยงการแต่งงานใหม่ เนื่องจากเป็นที่ต้องการโดยชายมากมายเพื่อจะยึดครองสมบัติและเมือง
An attempt to repair the damage- The character takes action to solve the issue. ความพยายามแก้ไขเหตุการณ์ให้กลับสู่ภาวะปกติ	บทที่ 22-24 Telemachus ออกเดินทางไปตามพ่อ ส่วน Penelope เฝ้ารอและถ่วงเวลาไม่ให้ผู้หวังสมบัติใช้ชื่ออ้างว่าเมืองต้องมีผู้นำชายมาช่วยดูแล ด้วยการแจ้งว่าจะถักทอผ้าคลุมศพให้บิดาสามีให้เสร็จก่อน เมื่อ Telemachus และ Odysseus มาถึงบ้าน ได้ใช้อุบายกำจัดและฆ่าศัตรูทุกคนรวมทั้งสาวใช้ที่เจ้านายสรุปว่ามีพฤติกรรมทรยศต่อนาย
New equilibrium- restoration of a new state of equilibrium can be positive or negative. การนำเรื่องกลับไปสู่สถานะใหม่ ที่อาจจะดีหรือไม่ดีก็ได้	บทที่ 25 เหล่าสาวใช้ ซึ่งอยู่ในโลกลหลังความตายเช่นเดียวกับตัวละครอื่น ได้พบกับ Odysseus พวกนางติดตามเขาไปพร้อมร้องเรียกความยุติธรรม และกลายร่างเป็นนกฮูกบินแยกย้ายไป

ตารางข้างต้น อธิบายโครงเรื่องแบบ Todorov ได้ว่า บทที่ 1-6 หมายถึงสภาวะหรือเหตุการณ์ที่ Penelope รู้สึกสบายใจที่จะเปิดเผยเรื่องราวของตนเองได้ ชีวิตหลังความตายของ Penelope เมื่อนางเสียชีวิตแล้ว และวิญญูณยงวนเวียน

อยู่ในยมโลก (Hades) นางซีแจงกับผู้อ่านว่า ก่อนหน้านี้ไม่เต็มใจที่จะบอกเล่าถึงสิ่งแวดล้อมใหม่ของเธอ จนกว่าเธอมีจิตใจพร้อมและยอมรับสภาพใหม่เธอจึงอยากเล่าเรื่องของเธอให้ผู้อ่านฟัง ซึ่งในบทที่ 1 เมื่อกล่าวถึงการเล่าเรื่อง อันเป็นศิลปะโบราณและรูปแบบแรกของวรรณกรรมมนุษย์ Penelope เสียตสีมมมองของผู้คนที่จัดแบ่งสถานะวรรณกรรมด้วยการเรียกการเล่านิทานว่าเป็น “ศิลปะชั้นต่ำ” (Low art) ตอนนี้เธอรู้สึกที่เวลาผ่านไปนานพอที่จะนำเสนอผ่านมุมมองที่เธอมีต่อความสัมพันธ์ของเธอกับ Odysseus และ Helen แห่งเมือง Troy

ในบทที่ 2-6 เธอเล่าถึงวัยเด็กของเธอที่เกิดใน Sparta บิดาคือ King Icarus และ Periobea ซึ่งเป็นเชื้อสาย naiad หรือนางไม้ น้ำ เมื่อตอนเป็นเด็ก พ่อของ Penelope ก็โยนเธอทิ้งลงทะเลเพื่อหลีกเลี่ยงคำทำนายเกี่ยวกับการตายของเขา แต่เธอถูกช่วยไว้โดยฝูงเป็ด เมื่อเธออยู่ในวัยที่สามารถแต่งงานได้ ได้จัดการแข่งขันหาคู่ที่เหมาะสมว่าใครจะเป็นผู้ชนะได้แต่งงานกับเธอ ในการแข่งขัน Odysseus แห่งเมือง Ithaca ชนะ เพราะวางแผนสมรู้ร่วมคิดกับลุงของ Penelope เพื่อวางยาอีกฝ่าย Odysseus แสดงความอ่อนโยนใจดีในคืนวันแต่งงานเกินความคาดหมาย และเธอก็ตกหลุมรักเขาทันที ซึ่งเมื่อจบบทที่ 6 ผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวที่ดำเนินไปอย่างปกติ ตามความคาดหวังว่าเรื่องราวตรงกับฉบับที่กวี Homer ได้ประพันธ์ไว้ในอดีต

ในบทที่ 7-14 เป็นการนำเรื่องเข้าสู่โครงเรื่องที่ Strauss อธิบายว่าจะมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น เรื่องราวมีความเกี่ยวข้องกับตัวละครอื่นมากขึ้น เมื่อ Odysseus ออกเดินทางไปร่วมรบที่ Troy ทำให้ Penelope โดดเดี่ยวที่เมือง Ithaca เธอไม่มีเพื่อนที่มีสถานะเหมือนเธอ และ Eurycleia แม่สามีและอดีตสาวใช้ของ Odysseus ห้ามเธอดูแลงานรับใช้ในบ้าน ในไม่ช้าเธอก็มีลูกชายชื่อ Telemachus ไม่นานหลังจากที่เขาเกิดก็มีข่าวว่า Helen หนีไปกับ Paris และสงครามเมือง Troy ก็เริ่มต้นขึ้น สามิเดินทางไปช่วยรบ ขณะที่ Penelope รอสี่สิบปีที่บ้านโดยลำพังกับครอบครัว

บทที่ 15-21 เรื่องเปิดเผยปัญหาที่ Penelope ตกที่นั่งลำบาก หลังจากสงครามสิ้นสุดลงและ Odysseus ยังไม่กลับมา ผู้หมายปองครอบครอง Penelope และสมบัติก็เริ่มปรากฏตัวที่วัง แต่ Penelope ก็ยื้อเวลารอสามีกลับด้วยข้ออ้างว่าไม่พร้อมสมรสใหม่กับใคร เพราะมีหน้าที่ถักทอผ้าห่อศพให้บิดาสามี ในระหว่างนี้ Penelope ต้องใช้ไหวพริบจัดการดูแลทั้งวัง ข้าทาสบริวาร ชายผู้หมายปอง และลูกชายวัยรุ่นที่ค่อนข้างมีความคิดที่ร้อน เทเลมาคัส บุตรชายได้ตัดสินใจออกไปตามหาพ่อในที่สุด

บทที่ 22-25 ในที่สุด Odysseus ก็กลับมาโดยปลอมตัวเป็นขอทาน Penelope จำเขาได้ในทันที แต่ไม่ได้บอกเพราะจะทำให้ชีวิตของเขาตกอยู่ในอันตรายเนื่องจากเหล่าชายผู้หมายปอง Penelope ซึ่งมีจำนวนมากอาจทำร้ายเขาได้ เขาและ Telemachus วางแผนสังหารชายเหล่านั้น ยิ่งไปกว่านั้น Odysseus ต้องการฆ่าสาวใช้ทั้งหมดเช่นกัน แต่ Eurycleia โน้มน้าวให้เขาฆ่าเพียงสิบสองคนเท่านั้น ผู้ซึ่งเป็นทาสที่ไม่ซื่อสัตย์ สาวใช้เหล่านั้นล้วนเป็นทาสรับใช้ใกล้ชิดของ Penelope ตลอดทั้งเรื่อง สาวทาสรับใช้ปรากฏตัวในบทระหว่างบทโดยมักพูดถึงความอาภัพและสถานะต่ำต้อยของตน และในความแค้นที่โดนฆ่า เหล่านางก็ประมาณว่า Odysseus เป็นคนหน้าซื่อใจคด เพราะข่าวลือจากต่างแดนเล่าว่าเขานอกใจ และมีความสุขกับเทพสาวในระหว่างการเดินทางกลับบ้าน

อำนาจและอิสรภาพของสตรีในการเล่าเรื่องผ่านตัวละคร Penelope

ในการตีความของผู้วิจัยพบว่า อำนาจของสตรีมีอยู่ในบทบาทการเป็นผู้เล่าเรื่องของตนเอง โดยที่ไม่ต้องผ่านมุมมองประชาธิปไตยของนักประพันธ์ชาย (การให้ความสำคัญที่ตัวละครชายเป็นหลัก) กล่าวคือ การนำมหากาพย์มาเล่าใหม่โดยให้ Penelope เป็นผู้เล่าเรื่อง ทำให้ตัวละครเล่าเรื่องในแบบที่ต้นฉบับไม่มี เช่นความรู้สึก ความคิด และความต้องการของสตรี ตามกรอบแนวคิดของ Marina Warner เมื่อสตรีได้มีโอกาสเล่าเรื่อง พวกเธอสามารถบอกเล่าเรื่องของสตรีได้มากกว่าให้ผู้ชายเล่าเรื่อง

ในการศึกษาประวัติศาสตร์และความหมายของเทพนิยายในหนังสือ *From The Beast To The Blonde: On Fairy Tales and Their Tellers*. Marina (1994) นักวิจารณ์วัฒนธรรมชื่อดังได้ศึกษาเรื่องราวที่ปรากฏในงานศิลปะ และตำนาน Warner ตีความเรื่องปรัมปราที่สตรีชอบเล่าต่อ ๆ กันมา ตั้งแต่เรื่องซีบิลและราชินีแห่งซีบิาไปจนถึง Charles Perrault the Brothers Grimm และ Angela Carter และด้วยข้อมูลเชิงลึก เธอได้แสดงให้เห็นถึงแก่นเรื่องในชีวิตจริงของเรื่องราวที่เป็นที่รู้จักกันในตะวันตก มีเนื้อหาและกลวิธีแยบยล จนยุคนี้ก็ยังมียุใหญ่ชอบอ้างถึงเรื่องเก่าแก่นั้นอยู่ เพื่อให้คำแนะนำ คำเตือน และความหวังแก่กันและกัน และยังนำไปเล่าให้กับเด็ก ๆ ได้ฟังด้วย Warner เริ่มต้นด้วยการเสนอแนวคิดเรื่องความเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมเทพนิยายยุโรปตั้งแต่สมัยโบราณ สังคมวัฒนธรรมตะวันตกมีหญิงชรา ซึ่งมีบทบาทเป็นทั้งนักประวัติศาสตร์ปากเปล่าที่ส่งต่อเรื่องราวนี้และเป็นตัวละครหลัก ส่วนที่สองของหนังสือ Warner วิเคราะห์เทพนิยายที่มีชื่อเสียง เช่น Blue Beard Sleeping Beauty และ Donkey Skin ประเด็นสำคัญที่ Warner พูดถึงเสียงของสตรีเมื่อได้เล่า และถ่ายทอดเรื่องราวก็คือ ไม่ว่าจะป็นเจ้าของเรื่องแบบอุปโลกน์ เช่น Mother goose และนางฟ้าแม่ทูนหัวของนิทาน Cinderella ตัวละครในเทพนิยายเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับสตรีทุกคนที่มีเสียง (มีคำพูด) ในบางกรณี เสียงนั้นเป็นเพียงเครื่องมือแห่งอำนาจ แม้กระทั่งเพื่อความอยู่รอด เหลือไว้สำหรับสตรี ลองพิจารณาดู ในนิทานอาหรับราตรีหากตัวละครผู้เล่าเรื่องไม่สร้างความสนุกสนานและสร้างความบันเทิงให้กับผู้สดานผู้คดขี่ หากพลาดนิดเดียวเธอจะต้องตายในตอนเช้า เมื่อพิจารณาชั้นของตัวบทที่ถ่ายทอดมาในวรรณกรรมมุขปาฐะ รูปแบบการเล่าเรื่องปากเปล่าผ่านมุมมองสตรีจะแฝงด้วยอำนาจในการเลือกสรร คัดตอน ดำเนินเรื่องอย่างอิสระ แต่น่าเสียดาย ในประวัติศาสตร์วรรณกรรมกระแสหลักมักพบว่า มีเรื่องราวหรือตำนานถูกเก็บมาเล่าใหม่โดยผู้ชาย เรื่องราวนั้นก็สูญเสียงและเนื้อหาเดิมที่สตรีสร้างไว้

ในมุมมองสตรีนิยมว่าด้วยคุณสมบัติความเป็นสตรี Penelope แสดงบทบาทสตรีที่เข้มแข็งและฉลาด เช่น Penelope เป็นแม่ที่เข้มแข็งในช่วงเวลาที่สามีไปสงคราม การรับรู้สถานะที่ตนเป็นนายหญิงและคานอำนาจกับแม่สามีในการปกครองบริวารผู้รับใช้ แต่ Penelope ไม่มีอิสระในการใช้ชีวิตตั้งแต่เด็กจนโตและแต่งงานออกเรือน การเล่าเรื่องในวัยเด็กพบว่า Penelope ไร้อิสรภาพในการเลือกคู่ครอง ต้องทำตามคำสั่งของบิดา การเลือกคู่ครองตามประเพณีกรีก ชนชั้นสูงจะคัดเลือกชายผู้เหมาะสมทางฐานะทางสังคมและมีค่านิยมยกย่องชายที่มีทักษะการต่อสู้และมีความเฉลียวฉลาด

อย่างไรก็ตาม Penelope ผู้อยู่ในฐานะทางสังคมสูงส่ง กลับไร้อิสรภาพในการดำเนินชีวิตตั้งแต่เด็ก เติบโต แต่งงาน มีครอบครัว ชีวิตถูกกำหนดโดยพ่อแม่ สามี และระเบียบประเพณีในสมัยโบราณ Penelope ได้เข้าพิธีสมรสกับ Odysseus ผู้สามารถชนะชายอื่น และได้รับเลือก เมื่อกล่าวถึงอิสระในการมีคู่ เธอมักเปรียบเทียบตนเองกับสตรีในฐานะเสมอกันเช่น Helen แห่ง Troy ผู้เป็นลูกพี่ลูกน้องของเธอเอง ตัวอย่างเช่น ในบทที่ 11 Helen Ruins My Life เมื่อเล่าถึง Helen ในตอนหนึ่ง Penelope วิเคราะห์ลักษณะนิสัยของ Helen ว่าใช้ชีวิตกับความไร้สาระ (Vanity) ทะนงในความสวยและสนุกกับการทำให้ชายแข่งขันกันเพื่อแย่งชิงความสนใจจากเธอ เต็มไปด้วยความเย่อหยิ่ง และราคะ (Atwood, 2005) ในน้ำเสียงการวิจารณ์สามารถตีความได้ว่า Penelope รู้สึกอิจฉาในการใช้อำนาจสตรีควบคุมผู้ชายและอิสรภาพในการเลือกคนรักของ Helen

นอกจากนี้ ในการเล่าเรื่องสะท้อนอดีตเมื่อ Penelope อยู่ครองเมืองโดยปราศจากสามีเคียงข้าง Penelope รับรู้ถึงสถานะนายหญิงที่ไม่มีอิสรภาพเท่ากับสวามีรับใช้ Penelope เล่าในบทที่ 11 ว่า เมื่อเดินไปในทิศทางใด เธอเป็นคนเดียว ไม่มีเพื่อนจากฐานันดรที่เท่าเทียม บางครั้งได้ยินเสียงสวามีรับใช้พูดคุย หัวเราะอย่างมีความสุข เป็นภาพความขัดแย้งของชนชั้นทางสังคม ที่สะท้อนว่า ชนชั้นสูงไม่มีอิสรภาพเท่าชนชั้นล่างที่ถูกปกครอง ดังตัวอย่าง

I had a reputation to keep up, and the reputation of a king's wife is under scrutiny.

ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่า สังคมมีความคาดหวังต่อบทบาทของเธอในฐานะราชินี ทำให้การไปไหนมาไหนมีคนจับตามองตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม Penelope มีช่วงเวลาที่อยู่โดยลำพัง ไม่มีนางรับใช้ติดตาม เมื่อไปใช้เวลาถึงหอ ปั่นด้าย ในเขตที่คนงาน คนรับใช้อาศัย Penelope เล่าว่า

I enjoyed weaving, up to a point. It was slow and rhythmical, and nobody, even my mother-in-law, could accuse me of sitting idle while I was doing it. Not that she ever said a word to that effect, but there is such a thing as a silent accusation.

ตีความได้ว่า การทำงานทอผ้า มีลักษณะกิจกรรมที่เอื้อให้ Penelope อยู่ห่างจากสังคมที่เธอแบบบทพาทหน้าที่เมื่อได้จับทำกิจกรรมทอผ้า เธอรู้สึกผ่อนคลายและได้รับประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับอสรภาพโดยไม่รู้ตัว

ด้านบทพาทของสาวใช้สิบสองคน หากตีความด้วยมุมมองของ Scott (1985) ในงานศึกษาที่มาเลเซียเรื่อง *Weapons of the Weak: Everyday Form of Peasant Resistance* พบว่า สาวใช้บอกเล่าเรื่องราวของผู้อยู่ใต้อำนาจในขณะเดียวการแสดงออกทางความคิดและกิริยาบางอย่างก็บ่งบอกถึงการใช้อำนาจของผู้อ่อนแอ ซึ่งมีรูปแบบตามนิยามของ Scott ได้แก่ การแสดงออกของชนชั้นล่างที่ต่อต้านความอยุติธรรมที่ชาวบ้านในมาเลเซียกระทำในรูปแบบกลวิธีบางอย่างที่ชาวบ้านใช้ ได้แก่ การก่อวินาศกรรม การลากเท้า การหลบเลี่ยง การปฏิบัติตามที่ผิด การลักขโมย การสร้างทำเป็นไม่รู้ และการใส่ร้าย ซึ่งสาวใช้สิบสองก็ได้แสดงกลวิธีแสดงต่อเจ้านายเช่นเดียวกัน ได้แก่ การใส่ร้าย การสร้างทำเป็นไม่รู้ และการลักขโมยเครื่องดื่มและอาหาร เป็นต้น

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

หากวิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่อง *The Penelopiad* ตัวละครหลักเป็นผู้เล่าเรื่อง ผ่านมุมมองของ Penelope สรรพนามบุรุษที่ 1 ในการเข้าใจมุมมองหญิงได้บทบาทสำคัญในการเล่าเรื่องมหากาพย์เก่าแก่และมีชนบทที่ผู้ชายกำหนด เรื่องราวนั้นเป็นการใช้เทคนิคที่สลับให้เรื่องราวถ่ายทอดในรูปแบบที่แตกต่าง ซึ่งจะวิเคราะห์ตามแนวคิดของ Marina Warner ในประเด็น เรื่องราวที่แตกต่างเมื่อสตรีได้อำนาจในการเล่าเรื่องแทนที่จะเป็นผู้ชายตามชนบทเดิม

ในการวิเคราะห์บทพาท และอำนาจในฐานะสตรีเจ้าของเรื่องและเล่าเองของ Penelope เราได้เห็นศักยภาพ และความสามารถในการปกครองบ้านเมือง การจัดการกับผู้คนรอบกายในขณะที่มีสามีไม่อยู่ แต่หากการเล่าเรื่องอยู่ในเพียงมหากาพย์เรื่องเดิมชนบทการเล่าเดิมตามต้นฉบับของ Homer ผู้อ่านจะไม่มีทางได้เห็นกลไกการเล่าเรื่องนี้ การพลิกพื้นบทพาทนักเล่าเรื่องให้กลับมาอยู่ในถ้อยคำของนักเล่าเรื่องฝ่ายหญิง ตามแนวคิดของ Marina Warner ได้ส่งเสริมบทพาทสตรีให้มีพลังเชิงสร้างสรรค์ และอำนาจที่สามารถต่อรองกับฝ่ายรุกแล้วได้ ส่งผลให้ Penelope ไม่เพียงแต่เอาตัวรอดจากการถูกรวบงำแต่ยังสะท้อนถึงความฉลาดควบคุมสถานการณ์ที่จะไม่แสดงออกให้ศัตรูหรือแม้กระทั่งสามีที่ถือตนว่าเป็นผู้นำเสมออันได้ล่วงรู้

ในขณะเดียวกัน เมื่อตีความตามแนวคิดของ Scott (1985) ในบทพาทชนชั้นล่างของเหล่าสาวใช้ทั้งสิบสองคน พบว่า กลุ่มสาวใช้มีนัยยะการแสดงอำนาจในการต่อต้านในรูปแบบการเล่าเรื่องด้วยน้ำเสียงประนามชนชั้นสูง การเยาะเย้ยการถ่ายทอดเรื่องราวด้านลบของเจ้านายผ่านกลวิธีการบันทึกภาพในศาลตัดสินคดี เป็นเครื่องใส่ร้ายแต่แยบยลกว่าการตำหนิโดยตรง และการขับร้องบทเพลงที่มีเนื้อหาตัดพ้อและโกรธเคืองผู้กดขี่ นอกจากนี้ ได้พบว่า ตัวละครหญิงได้อิสรภาพจากการครอบงำปกครองโดยชาย โดยวิธีตีความเชิงสัญลักษณ์ กล่าวคือ Penelope มีอำนาจและอิสรภาพยังถูกกำหนดโดยผู้ชาย ส่วนสาวใช้ได้รับอิสรภาพเมื่อได้รับรู้ว่านายผู้สังหารพวกนางไร้อำนาจในโลกหลังความตาย

เอกสารอ้างอิง

ฉล่องรัตน์ ทิพย์พิมาน. (2539). *วิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องในภาพยนตร์อเมริกันที่มีตัวเอกเป็นสตรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์. <http://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/7355/8/>

Chalongrat_Ti_front.pdf

- Atwood, M. (1985). *The Handmaid's Tale*. Ontario: McClelland and Stewart.
- Atwood, M. (2005). *The Penelopiad*. London: Canongate.
- Atwood, M. (2006). *Waltzing Again: New & Selected Conversations with Margaret Atwood*. Canada: Ontario Review.
- Michaelis-Jena. R. (1970). *The Brothers Grimm*. London: Routledge & Paul.
- Scott, J. C. (1985). *Weapons of the weak: everyday form of peasant resistance*. Connecticut: Yale University Press.
- Todorov, T. (1969). "Structural Analysis of Narrative". *Novel: A Forum on Fiction*, 3(1), 70-76.
- Warner, M. (1994). *From the beast to the blonde: on fairy tales and their tellers*. New York: Farrar, Straus and Giroux.